



# Ratna zbivanja u đurđevačkoj Podravini sredinom 1944. godine

## Uz 70. godišnjicu formiranja Podravskog partizanskog odreda

VLADIMIR ŠADEK

*Nakon slamanja partizanske „Podravske republike“ u veljači 1944. godine ustaške snage ponovno su preuzele kontrolu nad Podravinom. Partizanske snage našle su se tada u višemjesečnoj defenzivi, koju su postepeno anulirale vijesti iz svijeta o pobjedama saveznika na svim frontovima. U srpnju 1944. godine ustaška vojska snažnije je utvrdila veća mjesta đurđevačke Podravine te provodila represiju nad stanovništvom. Otpor ustaškom režimu na tom području u ljeto 1944. godine pružao je Podravski partizanski odred, koji je kao udarna grupa formiran u lipnju 1944. godine te se do studenog 1944. godine razvio u brigadu nazvanu po Mihovilu Pavleku Miškini. Obje zaraćene strane provodile su na području Podravine mobilizaciju s promjenljivim uspjehom, uz to što su seljaci u pravilu nastojali izbjeći odaziv u bilo koju vojsku. Partizanska mobilizacija imala je uspjeha u jesen 1944. godine nakon što je veći dio Podravine ponovno došao u ruke partizana, no obilježile su ih represivnije metode partije i saznanje Podravaca kako se više isplati pridružiti strani koja pobjeđuje u ratu negoli čekati i biti mobiliziran od strane ustaškog režima.*

---

**Ključne riječi:** Podravski partizanski odred (brigada), ustaše, NOP, NDH, mobilizacija, đurđevačka Podravina

---

### 1. Uvod

Budući da se ove godine obilježava 70. obljetnica osnivanja Podravskog partizanskog odreda, podravske brigade *Mihovil Pavlek Miškina*, pokušat ću (obzirom na dostupnu izvornu građu i objavljenu literaturu) obraditi događanja na području Đurđevca i okolice (gdje su ove jedinice i osnovane) tijekom 1944. godine. Rad se bazira na prikazivanju činjeničnog stanja te političkih prilika i položaja stanovništva koje je vladalo na terenu od veljače do studenog 1944. godine, kao i razloga zašto je

došlo do osnivanja tog odreda, a kasnije brigade, uz prikaz djelovanja obje zaraćene strane.

Događaji na području Podravine za vrijeme Drugog svjetskog rata još uvijek su u znanstvenom smislu nedovoljno i neadekvatno istraženi. U vrijeme SFRJ je, doduše, o razdoblju između 1941. i 1945. godine objavljen velik broj radova o događajima u Podravini, no njihova odlika je da su uglavnom pisani s kuta gledišta pobjednika pa je potreban oprez prilikom njihovog proučavanja. Objavljena je i izvorna građa o sjeverozapadnoj Hrvatskoj u vrijeme NOB-a u deset knjiga, što je



Sl.1. Formiranje Podravske brigade Mihovil Pavlek Miškina u Đurđevcu 14. 11. 1944.

(izvor: <http://fototeka.sabn.hr/FotoAlbumi/Detailji/12,7.8.2014.>).

vrijedan izvor za sve istraživače.<sup>1</sup> U novije vrijeme postoji nekoliko radova koji se bave temama iz Podravine u danom razdoblju, a što se tiče kasnije faze rata javnosti su ponajviše prezentirane teme iz razdoblja partizanskog osvajanja Koprivnice i partizanske „Podravske republike“ te druge bitke za Koprivnicu. Ovaj rad obrađuje zbivanja upravo između ta dva događaja.

## 2. Teška situacija za NOP nakon ustaške ofenzive u veljači 1944. godine

„Podravska republika“, koja je zaživjela partizanskim osvajanjem Koprivnice 7. studenoga 1943. godine i proširila se ulaskom partizana u Đurđevac 1. siječnja 1944. godine, trajala je točno tri mjeseca. Dana 7. velja-

če 1944. godine ustaške snage su pod šifrom *Dubrovnik 2* započele snažnu ofenzivu na području Kalnika, Ludbrega, Koprivnice i glavnih prometnica na tom području te su već dva dana kasnije ušle u Koprivnicu i Ludbreg, počinivši pritom velike zločine u potkalmičkim selima s većinskim srpskim stanovništvom.<sup>2</sup> Vojne snage NDH nastavile su 21. veljače napade u Podravini pa su tako iz Virovitice izvršile prodor u kotar Đurđevac.<sup>3</sup> Istog dana su, bez većeg otpora, zauzele Pitomaču, 23. veljače Đurđevac te 24. veljače Virje. No, već 4. ožujka vojska NDH povukla se natrag u Viro-

1 ŽUKINA, Pavle et al.: *Grada za povijest Narodnooslobodilačke borbe i socijalističke revolucije u Sjeverozapadnoj Hrvatskoj*, knjige I–X. Zagreb: Savjet za izdavanje „Grade za povijest NOP-a i socijalističke revolucije u sjeverozapadnoj Hrvatskoj 1941.–1945.“, 1981.–1989.

2 DOBRILA, Ante Pepo: *Prilozi za povijest NOB-a koprivničkog kraja od 1941. do 1944. godine*. Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 1983., 167–169; DIZDAR, Zdravko: *Pregled razvitka NOP-a u Podravini 1944. godine*. // *Podravski zbornik* 10 (ur. Franjo Horvatić), Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 1984., 5–7.

3 Pod pojmom „vojne snage NDH“ misli se na jedinice ustaške vojnice, domobranstva i drugih postrojbi s hrvatskog područja koje su se u vrijeme Drugog svjetskog rata borile na strani režima NDH.



viticu, zadržavši Pitomaču kao bazu iz koje je djelovala po terenu.<sup>4</sup>

Nakon što su vojne snage NDH u veljači 1944. godine zauzele Podravinu, ustaški režim je s vremenom ponovo nametnuo vlast na tom teritoriju. Iako ta vlast nije bila čvrsta kao 1941. godine, jer je partizanska opasnost još uvijek postojala, ona je ipak za jedno vrijeme anulirala jačanje Narodno-oslobodilačkog pokreta (NOP). U narednim mjesecima partizani su na širem području Podravine bili u podređenoj ulozi, a diljem Podravine zavladała je ustaška strahovlada koju je predvodila tzv. Crna legija (V. stajaci djelatni zdruge) na čelu sa zapovjednikom Rafaelom Bobanom. Teška situacija u kojoj se NOP u Podravini nalazio nakon ustaške ofenzive ipak je partizanima bila podnošljivija zbog informacija koje su dolazile s drugih frontova i koje su redovito govorile o uspjesima saveznika. U skladu s time, na sjednici Okružnog komiteta Bjelovar, 5. travnja, navedeno je kako se narodu treba tumačiti stanje na bojištima i okolnosti u svijetu, a posebno kako je Crvena armija sve bliže jugoslavenskom području. Isto tako rečeno je kako ljude treba upozoravati na to da će snage Osovine s daljnjim prodorom saveznika paliti i uništavati sela i da u bliskoj budućnosti treba očekivati nove borbe.<sup>5</sup>

Partija je na podravskom području u prvoj polovici 1944. godine bila ograničena manjkom dovoljnog broja pojedinaca koji su se bili voljni pridružiti partizanskim jedinicama. Većina Podravaca nije bila sklona pristupanju partizanskim jedinicama kako bi se borila na frontovima daleko od svojih kuća, zemlje i imanja. S druge strane, zbog raznih glasina koje su se širile, mnogim Podravicima NOP nije bio ni prihvatljiv. Veliku rezervu prema NOP-u i Komunističkoj partiji (KP) Podravci su imali zbog bojazni od kasnijeg uređenja države po uzoru na SSSR. Tako je primjerice na sjednici Kotarskog komiteta Đurđevac, 14. travnja 1944. godine, rečeno da se stanovniš-

tvo plaši obnove Jugoslavije, a još više komunizma zbog bojazni od kolektivizacije i vjerskih pitanja.<sup>6</sup>

Odnos partije i stanovništva u đurđevačkoj Podravini još u vrijeme „Podravske republike“ u siječnju 1944. godine zakomplicirala je mobilizacija koju su provodili partizani. Okružni komitet Bjelovar u izvješću 4. veljače 1944. godine spominje pogoršanje političke situacije zbog partizanske mobilizacije.<sup>7</sup> Početkom veljače 1944. godine Pokrajinski obavještajni centar (POC) za gornju Hrvatsku izvijestio je kako je narod na području Đurđevca oduševljeno primio partizane te se odazivao na mitinge.<sup>8</sup> Međutim, kad se počelo s mobilizacijom došlo je među ljudima do ideje da se osnuje đurđevačka brigada koja bi ostala na području tog kotara. No, mobilizacijom se popunjavala 17. brigada 28. slavonske divizije pa su mnogi pobjegli u vinograde te se u šali počelo govoriti da se osniva „vinogradarska brigada“. Mnogi od mobiliziranih također



Sl. 2. Pogreb poginulih partizana u Molvama u ljeto 1944. (izvor: <http://fototeka.sabih.hr/FotoAlbumi/Detailji/12, 7. 8. 2014.>)

4 Hrvatski državni arhiv (HDA), 1827: Okružni komitet KPH Bjelovar, kutija 1, br. 4399., Kotarski komitet KPH Đurđevac – Okružnom komitetu KPH Bjelovar, 9. ožujka 1944.; br. 4391., OK KPH Bjelovar – Oblasnom komitetu KPH za Zagrebačku oblast, 25. veljače 1944.; DIZDAR, Zdravko: Nav. dj., 6.

5 HDA, 1827: Okružni komitet KPH Bjelovar, kutija 1, br. 4419., Zapisnik sjednice OK KPH Bjelovar, 5. travnja 1944.

6 Isto, br. 4426, KK Đurđevac – Drugarskom Okružnom komitetu KPH Bjelovar, 15. travnja 1944.

7 ŽUKINA, Pavle et al.: Nav. dj., knjiga VIII, dokument 65, 319–332; Izvještaj Okružnoga NOO Bjelovar o političkoj situaciji, organizacijskom stanju i radu tajništva, komisija i odjela, 4. veljače 1944.

8 HDA, 01.1491: OZNA, kutija 13, 4.0.2, 118-121, POC za gornju Hrvatsku – Polit. obavještajni izv. za siječanj, 2. veljače 1944.



su pobjegli preko Drave i pridružili se Bijeloj gardi i ustašama.<sup>9</sup> U Okružnom komitetu Bjelovar, u izvješću 25. veljače, priznali su da su pogriješili s provedbom mobilizacije u Podravini jer su krivo ocijenili situaciju.<sup>10</sup> Od svih pozvanih na mobilizaciju u kotaru Đurđevac se tada odazvalo 40 %, dok su se ostali razbježali po vinogradima. Veći dio tih bjegunaca vraćen je kućama pa je odlučeno da im se više ne šalju pozivi, već da ih se mobilizira na dobrovoljnoj bazi uz pojačan politički rad.

S vremenom je politička situacija na terenu sve više išla na ruku partiji što potvrđuje izvješće Okružnog komiteta Bjelovar od sredine svibnja 1944. godine.<sup>11</sup> Izvješće prenosi kako je sam Kotarski komitet Đurđevac u svibnju 1944. godine situaciju u općinama Virje, Đurđevac, Kalinovac i Šemovci pozitivno ocijenio. Dokaz tome bila je proslava Praznika rada 1. svibnja kad je stanovništvo u većem broju zajedno s vojskom klicao parole Titu i partizanima. U tim općinama je i rad NOP-a bio najizraženiji na đurđevačkom području. No, u općinama Molve, Virje i Ferdinandovac, koje je kontrolirala Bijela garda, situacija je bila mnogo kompliciranija. U Molvama je za-

povjednik Bijele garde Pavao Čekada provodio mobilizaciju pa je narod bio uplašen, a nije pokazivao simpatije ni prema ustašama ni prema partizanima.<sup>12</sup> I prema izvješću Kotarskog komiteta Đurđevac tijekom lipnja 1944. godine politička situacija u Podravini se za NOP pravila. Vladao je sve veći trend priljeva stanovništva u partizane i dezertiranja iz vojske NDH, unutar koje je partizanska strana primjećivala demoralizaciju i paniku. Razlog tome bila je situacija na frontovima u svijetu gdje su Sile osovine bile u defenzivi, a posebno je odjeknula vijest o iskrcavanju saveznika u Normandiji. Takvoj situaciji pomogla je i komunistička propaganda jer su suradnici NOP-a među stanovništvom širili informacije o događanjima u svijetu. Ova propaganda se činila na ulici i u privatnim obilascima kuća jer je narod u većini izbjegavao dolazak na velike zbrojeve kako bi izbjegao osvetu druge strane.<sup>13</sup>

Okružni komitet Bjelovar u izvješću Oblasnom komitetu za zagrebačku oblast 26. lipnja 1944. godine spominje uspješnu mobilizaciju „koju je neprijatelj uspio izvršiti na našem okrugu do 26. V.“ poslije koje se „...situacija znatno izmijenila u našu korist.“<sup>14</sup> Ističe se kako je poboljšanje situacije mnogo doprinijelo otvaranje fronte na zapadu nakon iskrcavanja u Normandiji. Nakon toga promijenio se stav mnogih u NOP-u koji su kalkulirali jer je javnost počela shvaćati da je kraj nacističke Njemačke sve bliži te da se treba odupirati mobilizaciji u vojsku Pavelićevog režima. I ustaški režim je u novom ciklusu mobilizacije uspio u cijelom kraju mobilizirati oko 3.000 ljudi pa je komitet pokušao propagandom djelovati protiv toga. Po selima su organizirani sastanci na kojima je stanovništvu govoreno kako se oni koji svoju sudbinu vežu uz ustaški režim izlažu velikoj opasnosti. U mnogim selima seljaci iz straha nisu odazivali na sastanke pa je komitet organizirao pojedinačne obilaske obitelji iz kojih su mobilizirani ustaški novaci. Tako je u 14 dana obišeno 1.000 takvih obitelji, što je rezultiralo dezertiranjem oko 40 % novomobiliziranih. Iz kotara Đurđevac je od 300 unovačenih dezertiralo 200 pojedinca. No, većina

9 Isto. Ustaški čelnici su tijekom 1943. godine u Podravini na svojoj strani uspjeli aktivirati oružane postrojbe Bijele garde, slične nekadašnjoj Hrvatskoj seljačkoj i građanskoj zaštiti u kojoj su bazu činili seljaci. Kako bi se seljaštvo mobiliziralo u ove oružane formacije, ustaški režim je lukavo koristio retoriku pozivanja na predsjednika HSS-a Vladka Mačeka i vrednote HSS-a, a nositelji komunikacije prema širim masama bili su proustaški orijentirani HSS-ovci, dok su na čelo jedinica postavljeni ustaše. U Đurđevcu je 18. kolovoza 1943. godine formirana prva jedinica Bijele garde u Podravini, a postrojba se nakon toga postepeno ustrojila u mnogim selima uz rijeku Dravu. Najznačajnije uporište Bijela garda imala je u selima Prekodravlja, a snažnu bazu i u Molvama, Ferdinandovcu i Novom Virju. Na čelo Bijele garde u Prekodravlju došao je već prekaljeni ustaša Pavao Čekada iz Ždala. S vremenom su u brojnim podravskim selima ustrojene i jedinice seoske milicije, slične Bijeloj gardi, koje su vršile ulogu svojevrsne straže u selima, a njih su činili stanovnici tih sela. Oni su motivirani za pristupanje ovim jedinicama putem obećanja kako neće trebati ići u borbu na druge fronte, već da će čuvati svoje selo od partizana.

10 HDA, 1827: Okružni komitet KPH Bjelovar, kutija 1, br. 4391., OK KPH Bjelovar – Oblasnom komitetu KPH za Zagrebačku oblast, 25. veljače 1944.

11 Isto, br. 4456, KK KPH Đurđevac – Okružnom komitetu KPH Bjelovar, 18. svibnja 1944.

12 Isto.

13 Isto, br. 4491, KKKPH Đurđevac – Okružnom komitetu KPH Bjelovar, 22. lipnja 1944.

14 Isto, kutija 2, br. 4500, OK KPH Bjelovar – Oblasnom komitetu KPH za zagrebačku oblast, 26. lipnja 1944.



dezertera odbijala je kontakt i s partizanima te se skrivala.<sup>15</sup>

### 3. Ustaški teror u Đurđevcu i okolici tijekom ljeta 1944. godine

U kasno proljeće 1944. godine ustaška vojska značajnijim je snagama ušla u Đurđevac, nakon čega se pritisak na stanovništvo snažno pojačao. Ustaše su iz Đurđevca često upadale u okolna sela i zarobljavale odbornike Narodnooslobodilačkog odbora (NOO) pa je u samom Đurđevcu je nakon toga bilo uhićeno 100 sumnjivih osoba, a u Kalinovcu pet suradnika NOP-a.<sup>16</sup> Kotarska oblast Đurđevac preselila je svoje urede u sjedište kotara iz Bjelovara 26. srpnja 1944. godine. Funkciju kotarskog predstojnika tada je obnašao ustaški poručnik Pavao Lučić, a dužnost je od njega trebao preuzeti Dragutin Skojić.<sup>17</sup> U Đurđevcu je tijekom srpnja bilo oko 350 – 400 ustaških vojnika te su stigle i jedinice žandara.<sup>18</sup> Ustaše su ranije zaposjele Virje s 200 i Novigrad s 100 vojnika,<sup>19</sup> a nakon što je to učinjeno u Đurđevcu tijekom ljeta, ustaše su vrlo jake snage koncentrirale u Kloštru i Pitomači. U Kloštar je smješteno oko 200 – 250 vojnika, a u Pitomaču 350 – 400.<sup>20</sup>

Dolaskom većih snaga u đurđevačku Podravinu ustaški režim je više radio i na provedbi mobilizacije na tom području. U Virju je tako tijekom ljeta ustaška mobilizacija imala uspjeha te su se njihovim jedinicama pridružili svi rođeni između 1914. i 1926. godine, a koji su se tada nalazili kod kuće, pa čak i prebjezi iz

partizana.<sup>21</sup> U provedbi mobilizacije ustaše su lovili dezertere iz domobranstva te su po selima formirali miliciju na način da su ljudima govorili kako neće morati ići na frontu izvan sela ukoliko im se pridruže.<sup>22</sup> Kao odgovor na ustašku mobilizaciju, bjelovarski Okružni komitet odlučio je provesti vlastitu te smatrao kako najveće rezerve za mobiliziranje stanovništva postoje u kotarima Đurđevac i Koprivnica. Na sastanku komiteta 10. lipnja je zadan cilj da se u mjesec dana na području okruga mobilizira 1.000 ljudi, s time da je težište bačeno na đurđevačko područje (Đurđevac, Ferdinandovac), za koje je ocijenjeno da je pogodno zbog terora ustaša iz Đurđevca.<sup>23</sup>

Spristizanjem ustaške vojske u Đurđevac pokrenut je nezapamćen val terora nad stanovništvom u tom kraju. Ustaše su 24. srpnja u Đurđevcu strijeljali 10 osoba te je izdan proglas u vezi partizanskog uhićenja vijećnika Josipa Sulimanca. U proglasu je bilo navedeno da će, ukoliko se Sulimanec živ i zdrav u roku 48 sati ne vrati kući, biti strijeljano drugih 20 osoba te da će sve partizanske obitelji biti otpremljene u logore. Sekretar Podravske odreda izvještava 29. srpnja da je narod strašno preplašen jer je ranije bilo strijeljano „16 drugova“, a 28. srpnja strijeljano je novih deset osoba.<sup>24</sup> Ovi ljudi čak nisu ni surađivali s partizanima pa je narod s prezirom promatrao kako se ubijaju potpuno nevini ljudi. Ustaše su na periferiji Đurđevca, na Peskima, zabranile kretanje nakon 19 sati, a u centru nakon 21 sat. Ljudi su zbog toga bili ogorčeni jer poljski radovi još bili u tijeku. Zabranjeni su i odlasci u vinograde, osim dva dana tjedno (petkom i subotom), posebnim propusnicama. Sve to značajno je popravilo političku situaciju za NOP u Podravini.<sup>25</sup> Stanovništvo u selima koja je obilazio Podravski odred bilo je prilično zastrašeno te se plašilo razgovarati s partizanima jer su i ustaše svakodnevno slale patrole, a partizanska komunikacija s lju-

15 Isto.

16 Isto.

17 Državni arhiv Bjelovar (DABJ), 20: Velika župa Bilogora, kutija 5, Kotarska oblast u Gjurjgevcu – Gjurjgevac kotarska oblast preseljenje ureda iz bjelovara u sjedište kotara, 27. srpnja 1944.

18 HDA, 1827: Okružni komitet KPH Bjelovar, kutija 2, br. 4525, Štab Podravske partizanske odreda Hrvatske – Izvještaj, 28. srpnja 1944.

19 ŽUKINA, Pavle et al.: Nav. dj., knjiga X, dokument 43. Izvještaj Obavještajnog odsjeka Štaba Desetoga korpusa „Zagrebačkoga“ NOV i POJ o operativnim neprijateljskim jedinicama, 19. lipnja 1944.

20 HDA, 1827: Okružni komitet KPH Bjelovar, kutija 2, br. 4542, OK KPH Bjelovar – Oblasnom komitetu KPH za zagrebačku oblast, 4. kolovoza 1944.

21 Isto, br. 4530, KKKPH Đurđevac – OK Bjelovar – Izvještaj.

22 Isto, br. 4546, Okružni komitet KPH Bjelovar, 9. kolovoza 1944.

23 Isto, br. 4500, OK KPH Bjelovar – Oblasnom komitetu KPH za zagrebačku oblast, 26. lipnja 1944.

24 Isto, br. 4525, Štab Podravske partizanske odreda Hrvatske – Izvještaj sekretara odreda, 29. srpnja 1944.

25 Isto.

dima bila je zbog zabrane odlaska u vinograde dodatno otežana.<sup>26</sup>

Događalo se da su ustaše ubijali i ljude koji nisu osobno imali veze s partizanima. Tako su ubijena i opljačkana braća Pleško iz Čepelovca koji su u partizanima imali rođake. Takvim postupcima ljudi su bili sve udaljeniji od ustaškog režima, ali istovremeno i prestrašeni pa su se plašili biti u kontaktu i s partizanima kako bi izbjegli ustašku osvetu. Ustaše su ljudima prijetile i da će poslati u logor sve koji budu pomagali partizanima i da će takvima sve popaliti. Vršeci pljačku po selima ustaše su i svoje simpatizere okretale protiv sebe. Tako je prilikom upada u Grabrovnici i Veliku Trešnjevicu jednoj ustaškoj simpatizerki ubijena svinja pa je ova istaknula da takve stvari partizani ne rade i da će im od tog događaja dati sve što bude mogla. S ustaške strane su ubacivane razne parole kojima je cilj bio spriječiti partizansku mobilizaciju. Plasirali su priče kako su partizani imali velike gubitke u Zagorju te da vrše mobilizaciju kako bi mogli nove borce poslati da izginu u prvim redovima, da je to mobilizacija za kralja Petra i da partizani trebaju 40.000 vojnika poslati za Englesku.<sup>27</sup>

#### 4. Djelovanje Podravskog partizanskog odreda

Za kontroliranje područja Bilogore i đurđevačke Podravine do sredine 1944. godine bio je zadužen Bjelovarski partizanski odred, kojem je uslijed dolaska novih ustaških snaga na to područje, to postala preteška zadaća pa je 8. lipnja 1944. godine formirana udarna partizanska grupa koja je imala zadatak postavljati zasjede po Podravini.<sup>28</sup> Grupa je okupljala i ljude koji su bježali od ustaša i željeli su ostati blizu svojih kuća, bez da ih se šalje na druge fronte, pa je stalno rasla i već nakon 10 dana brojala je 25 ljudi, a uskoro su stečeni uvjeti za osnivanje posebnog Podravskog odreda. Postojećoj grupi pridodan je zapovjedni kadar iz 28. i 32. divizije te je formiran odred. Komandant Podravskog odreda postao je Ivan Turković Robotić, a politički komesar

Milan Majlender.<sup>29</sup> U izvješću Okružnog komiteta od 23. srpnja stoji da je do tada u odred uključeno 35 osoba, uglavnom mobiliziranih u kotarima Đurđevac i Bjelovar, te da je do formiranja Podravskog partizanskog odreda došlo radi što bolje mobilizacije na području kotara Đurđevac.<sup>30</sup> Uspjeh je u tom pogledu bio vrlo vidljiv, što potvrđuju podatci o broju pripadnika odreda. Podravski odred je tako do kraja srpnja porastao na 78 vojnika,<sup>31</sup> početkom kolovoza je već imao oko 110 partizana,<sup>32</sup> a krajem rujna imao je 167 pripadnika, od kojih su 24 bili članovi KP-a, te je i dalje vršio mobilizaciju u podbilogorskim selima južno od Đurđevca.<sup>33</sup> Mobilizaciju na đurđevačkom području pohvalio je i zagrebački Oblasni komitet, no ona je u tim trenucima bila lakša nego ranije jer su i ljudi shvaćali – ako se neće dobrovoljno pridružiti partizanima, bit će prisilno mobilizirani od strane ustaša.<sup>34</sup> Podravski odred je sredinom kolovoza imao tri čete. Komandant prve čete bio je Luka Kovarić, a komesar Luka Horvat, drugu četu je vodio komandant Dragutin Kuhta uz komesara Stjepana Matotu, dok je u trećoj četi komandant bio Josip Sačer, a komesar Ivan Piskač.<sup>35</sup>

Podravski odred je nakon formiranja počeo s djelovanjem na đurđevačkom području baveći se uglavnom postavljanjem zasjeda na ustaške patrole, upadom u kuće ustaša i obilaskom sela. Tako je odred u srpnju imao nekoliko okršaja s ustašama kod Đurđevca, Kalinovca, Čepelovca, Novog Virja i Virja.<sup>36</sup> Patrole odreda su početkom kolovoza tijekom noći slane u sela kako bi po ulicama bacale letke,

29 HDA, 1827: Okružni komitet KPH Bjelovar, kutija 2, br. 4546, Okružni komitet KPH Bjelovar, 9. kolovoza 1944.

30 Isto, br. 4517, OK KPH Bjelovar – Oblasnom komitetu KPH za zagrebačku oblast, 23. srpnja 1944.

31 Isto, br. 4525, Štab Podravskog partizanskog odreda Hrvatske – Izvještaj sekretara odreda, 29. srpnja 1944.

32 Isto, br. 4542, OK KPH Bjelovar – Oblasnom komitetu KPH za zagrebačku oblast, 4. kolovoza 1944.

33 Isto, br. 4614, Štab Podravskog partizanskog odreda – Izvještaj pom. komesara odreda, 25. rujna 1944.

34 Isto, br. 4527, Oblasni komitet KPH za zagrebačku oblast – Okružnom komitetu KPH Bjelovar, 29. srpnja 1944.

35 Isto, br. 4571, Štab Podravskog partizanskog odreda – Okružnom komitetu KPH Bjelovar, 24. kolovoza 1944.

36 Isto, br. 4525, Štab Podravskog partizanskog odreda Hrvatske – Izvještaj sekretara odreda, 29. srpnja 1944.

26 Isto, br. 4571, Štab Podravskog partizanskog odreda – Okružnom komitetu KPH Bjelovar, 24. kolovoza 1944.

27 Isto, br. 4546, Okružni komitet KPH Bjelovar, 9. kolovoza 1944.

28 DIZDAR, Zdravko: Nav. dj., 7.



pisale parole po zgradama te vršile manje sabotaže poput kidanja telefonskih žica. Patrole su tada vršile ovakve zadatke u Kalinovcu i Virju. Tih dana su s ustaške strane proširene glasine kako se predalo 3.000 partizana koji su dovedeni u Đurđevac. Podravski odred je kao odgovor na glasine organizirao zasjede na nekoliko lokacija gdje su napadnute manje skupine ustaša i bjelgardista. Do okršaja je došlo na cesti između Molvi i Virja, između Đurđevca i Kalinovca te u Severovcima. Štab Podravskog odreda u izvješću Okružnom komitetu navodi kako će slanje patrole u zasjede i ubuduće biti odgovor na pojavu neistinitih ustaških glasina.<sup>37</sup> Kako je broj partizana u Podravskom odredu rastao, zagrebački Oblasni komitet u dopisu Okružnom komitetu Bjelovar navodi da će poslati oružje za odred.<sup>38</sup>

Kako bi se onemogućila žetva na područjima pod ustaškom kontrolom, izdana je u srpnju naredba da se onesposobe sve vršilice do kojih se može doći.<sup>39</sup> Partizani na đurđevačkom području zato su oduzimali remenje s vršilica i na područjima koja nisu bila pod nadzorom ustaškog režima, radi čega seljaci nisu bili zadovoljni jer su morali mlatiti pšenicu rukama. Seljaci su govorili kako nije u redu što narod mora otežano raditi i još hraniti partizane, dok u sredinama gdje su ustaše nemaju probleme s vršidbom. Zato je sekretar Podravskog odreda tražio da se seljacima vrati remenje i omogući nesmetana vršidba.<sup>40</sup> Početkom kolovoza, s razine komiteta određeno je da se remenje za vršilice što prije vrati u sela radi spremanja žita, uz uvjet da ih se poslije dobro spremi kako ne bi došlo u ruke ustaša.<sup>41</sup>

Unatoč svim problemima oko žetve, Oblasni komitet KPH za zagrebačku je oblast, dopisom od 29. srpnja, pohvalio kolege u Okružnom komitetu Bjelovar zbog uspješno odrađene žetve, ne samo zbog količine spre-

mljenog žita, već i broja ljudi koji su dobrovoljno bili uključeni u žetvu.<sup>42</sup> I ustaški režim je u đurđevačkoj Podravini na svom dijelu teritorija odradio žetvu, ali je i nastojao provalama opljačkati prehrambene namjernice s partizanskog teritorija.<sup>43</sup>

Početkom kolovoza teritorij u Podravini kojim su se partizani mogli slobodnije kretati još je više smanjen jer su ustaše utvrdile pojedina mjesta (Đurđevac, Kloštar, Pitomača), odakle su sve češće upadale na područje Bilogore. Partizani su početkom kolovoza u đurđevačkoj Podravini kontrolirali tek nekoliko sela uz Bilogoru: Malu Trešnjevicu, Kozarevac, Prugovac, Suhu i Sirovu Katalenu te Budrovac i Čepelovac.<sup>44</sup> Zato su konstantno slane patrole iz Bjelovara, Križevaca, Koprivnice i Novigrada na područje između Bjelovara i Đurđevca. Postupci ustaša bili su sve okrutniji, što je ljude približavalo na stranu partizana, pa se u izvješćima komiteta sve manje spominje kritika HSS-a.<sup>45</sup> Radeći u tom smjeru, Okružni komitet je u dopisu 10. kolovoza dao naputak članovima Kotarskog komiteta Đurđevac da se nastoje povezati sa svim viđenijim HSS-ovcima i utjecajnijim vanstranačkim rodoljubima, a naročito onima koji simpatiziraju NOP. Popis ovih ljudi bilo je potrebno poslati i Okružnom komitetu te ih po mogućnosti predložiti za NOO razine općine, kotara ili čak okruga.<sup>46</sup>

## 5. Jesenska ofenziva partizana u Podravini

Nova okolnost koja je psihološki značajno djelovala na stanovništvo bio je dolazak Crvene armije na jugoslavenske granice, nakon što su Rumunjska i Bugarska, krajem kolovoza i početkom rujna, prešle na stranu saveznika i objavile rat Njemačkoj. Partija je nastojala iskoristiti novu povoljnu situaciju za propagandni rad u svoju korist. Nakon što je Cr-

37 Isto, br. 4534, Štab Podravskog partizanskog odreda Hrvatske – Izvještaj, 4. kolovoza 1944.

38 Isto, br. 4542, Oblasni komitet KPH zagrebačke oblasti – Okružnom komitetu Bjelovar, 5. kolovoza 1944.

39 Isto, br. 4517, OK KPH Bjelovar – Oblasnom komitetu KPH za zagrebačku oblast, 23. srpnja 1944.

40 Isto, br. 4525, Štab Podravskog partizanskog odreda Hrvatske – Izvještaj sekretara odreda, 29. srpnja 1944.

41 Isto, br. 4542, Oblasni komitet KPH zagrebačke oblasti – Okružnom komitetu Bjelovar, 5. kolovoza 1944.

42 Isto, br. 4527, Oblasni komitet KPH za zagrebačku oblast – Okružnom komitetu KPH Bjelovar, 29. srpnja 1944.

43 Isto, br. 4549, KKKPH Đurđevac – Okružnom komitetu KPH Bjelovar, 5. kolovoza 1944.

44 Isto.

45 Isto, br. 4546, Okružni komitet KPH Bjelovar, 9. kolovoza 1944.

46 Isto, br. 4549, OK KPH Bjelovar – Kotarskom komitetu KPH Đurđevac, 10. kolovoza 1944.

vena armija ušla na jugoslavensko područje, Okružni komitet Bjelovar uputio je svim kotarskim komitetima okružnicu s uputama što trebaju u novim okolnostima činiti.<sup>47</sup> Najvažniji zadatak koji je zadan kotarskim komitetima bilo je tumačenje odluka 2. zasjedanja AVNOJ-a i 3. zasjedanja ZAVNOH-a, pripre-



Sl. 3. Pripadnici partizanske 32. divizije prilikom formiranja Podravske brigade (izvor: [http://fototeka.sabh.hr/FotoAlbumi/Detailji/12, 7. 8. 2014.](http://fototeka.sabh.hr/FotoAlbumi/Detailji/12,7.8.2014.)).

manje naroda za „konačni obračun s okupatorom i izdajicama našega naroda“<sup>48</sup> te mobilizaciju novih snaga u redove partizana. Navedeno je i kako ne smije biti niti jednog čovjeka koji nije upoznat s proglasom Tita kojim se poziva sve vojnike i časnike vojske na strani Sila osovine da do 15. rujna pređu na stranu NOV-a.<sup>49</sup>

Pristaše NOP-a u Podravini koristili su svaku priliku da stanovništvu protumače što se u svijetu događalo. Kad su Podravci u prvim danima rujna dobili trodnevnu dozvolu za odlazak u vinograde, Podravski partizanski odred je to iskoristio za podjelu propagandnih materijala i tumačenje stanja na bojištima diljem Europe. Štab odreda u svom izvješću tada ističe kako su među narodom odjeknule informacije o kapitulaciji Rumunjske i njemačkom neuspjehu u Bugarskoj.<sup>50</sup> Kako je ljudima tije-

kom rujna bio dozvoljen odlazak u vinograde, partizani su mogli stupiti u kontakt i s pojedincima iz Novog Virja, Molvi i Ferdinandovca, mjestima koje je držala Bijela garda i gdje partija nije imala nikakvih kontakata. Ovi ljudi su tada u vinogradima preuzeli propagandni materijal partizana i za stanovnike Prekodravlja.<sup>51</sup>

To je utjecalo na sve veću demoralizaciju vojnika u službi ustaškog režima. Okružni komitet Bjelovar tako u izvješću početkom rujna spominje da se primjećuje sve više dezertera iz vojske NDH. Neke od njih pronašle su partizanske patrole pa su ostali u partizanima, a od njih je sedam dezertera bilo iz Koprivnice te četiri iz Đurđevca. U Podravini je dezertiranja bilo najmanje od svih okolnih krajeva jer su tamo partizani imali slabije veze pa je tako i partizanska štampa u te krajeve slabije pristizala.<sup>52</sup>

Partizani su tijekom ljeta u okruženju Podravine koncentrirali sve veće snage te su planirali ponovno zauzimanje područja uz rijeku Dravu. Dijelom i zbog toga ustaške snage su tijekom rujna više koncentrirane u Koprivnici, gdje se povukla glavnina snaga iz Kloštra i Pitomače, pa su tamo ostavljene vrlo male postrojbe.<sup>53</sup> Prema izvješću OZN-e Zagrebačke oblasti za okrug Bjelovar u Đurđevcu su se početkom rujna 1944. godine nalazile sljedeće postrojbe vojske NDH, s utvrđenim obrambenim sustavom:<sup>54</sup>

a) vojska: 500 pripadnika Crne legije (većinom Hercegovci), 1.500 pripadnika ustaša, domobrana i milicije;

b) obrambeni sustav: 12 bunkera ograđenih bodljikavom žicom, a u žicu je spojena struja iz Braunovog mlina, četiri topa kalibra 75 mm, nekoliko laganih bacača, 6 teških mitraljeza, veći broj lakih mitraljeza;

<sup>50</sup> Isto, br. 4585, Štab Podravske partizanske divizije – Okružnom komitetu Bjelovar – Izvještaj političkog komesara odreda, 3. rujna 1944.

<sup>51</sup> Isto, br. 4615, KKKPH Đurđevac – Okružnom komitetu KPH Bjelovar, 26. rujna 1944.

<sup>52</sup> Isto, br. 4593, Okružni komitet KPH Bjelovar, 5. rujna 1944.

<sup>53</sup> Isto.

<sup>54</sup> HDA, o1.1491: OZNA, kutija 17, 4.10, 22 – 23, Povjerenstvo OZZN-e Zagrebačke oblasti za okrug Bjelovar – OZZN-i Zagrebačke oblasti, 9. rujna 1944.

<sup>47</sup> HDA, 1827: Okružni komitet KPH Bjelovar, kutija 2, br. 4586, Okružni komitet KPH Bjelovar – svim kotarskim komitetima okruga Bjelovar, 9. rujna 1944.

<sup>48</sup> Isto.

<sup>49</sup> Isto.





c) razmještaj: 2 topa ukopana su iza općine u vrtu, 2 kod šumarije, 1 mitraljez smješten na mlinu, 2 mitraljeza i teški bacač na crkvi, a ostalo teško naoružanje bilo je razmješteno po najvećim zgradama.

Tijekom rujna 1944. godine partizanske snage VI. korpusa uspješno su provodile akcije u zapadnoj Slavoniji te su nakon osvajanja Slatine i Čađavice našle pred Viroviticom. Partizanski X. korpus je u međuvremenu koncentrirao svoje snage u srednjoj i zapadnoj Bilogori pa su stvoreni uvjeti za napad na Podravinu. Početkom listopada jedinice VI. i X. korpusa započele su veliku ofenzivu, s planom osvajanja Podravine u dvije faze. U prvoj fazi napadnuta su ustaška uporišta u Virovitici, Pitomači i Kloštru, a u drugoj Đurđevac, Virje i Novigrad.<sup>55</sup> Već 1. listopada partizani su napali Viroviticu i ubrzo je zauzeli, a potom su ušli na područje kotara Đurđevac, a zatim su 4./5. listopada zauzeli Pitomaču i Kloštar. Nakon manjih priprema, započela je druga faza partizanskog napada pa su 11./12. listopada redom osvojeni: Đurđevac, Virje i Novigrad te su se snage NOV-a našle pred Koprivnicom.<sup>56</sup> Područje Podravine u mjestima od Pitomače do Koprivnice branilo je oko 2.000 ustaša (Crna legija i PTS) potpomognutih Bijelom gardom, što nije bilo dovoljno za pružanje značajnijeg otpora partizanskim snagama koje su imale više od 12.000 vojnika.<sup>57</sup> Tako su partizani nakon ove akcije u svojim rukama držali područje između Osijeka i Koprivnice. Vrlo brzo, 13. listopada, počeo je vrlo snažan napad na Koprivnicu u kojem je sudjelovalo 20.000 partizana uz 20 topova, dok je grad branilo 3.000 pripadnika Crne legije. No, ustaške postrojbe su uz vrlo organiziranu obranu uspjele obraniti grad zadavši partizanskim snagama očekivan poraz.<sup>58</sup>

55 VELAGIĆ, Savo: *Ratne operacije u Podravini (rujan – listopad 1944.)*. // Podravski zbornik 10 (ur. Franjo Horvatić), Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 1984., 37–38.

56 DIZDAR, Zdravko: Nav. dj., 7–8.

57 DESPOT, Zvonimir: *Vrijeme zločina*. Zagreb, Slavonski Brod: Hrvatski institut za povijest, Hrvatski institut za povijest podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, 2007., 164–166; VELAGIĆ, Savo: Nav. dj., 37–38.

58 Detaljnije o ovoj bitci: DESPOT, Zvonimir: Nav. dj., 166–176.

## 6. Formiranje Podravske partizanske brigade

Unatoč porazu kod Koprivnice, partizanske snage su u svojim rukama držale velik dio Podravine pa su čelnici komiteta nastojali što više učvrstiti svoju vlast na tom području. Kotarski komitet Koprivnica situaciju na terenu ocjenjuje puno boljom nakon što su partizanske jedinice zauzele veći dio Podravine.<sup>59</sup> Međutim, narod je bio uplašen da će ustaše ponovo doći pa se većina nije odazivala na javne sastanke koji su organizirani od strane partije, već samo na one ilegalne.<sup>60</sup> Problem je predstavljao i novi val izbjeglica koji su bježali na partizanski teritorij jer nakon bitke za Koprivnicu mnogi ljudi iz šire okolice Koprivnice ponovo su – zbog straha od ustaša – otišli u izbjeglištvo, zajedno s partizanskim jedinicama u povlačenju. Samo s područja Plavšince tako je izbjeglo oko 500 ljudi.<sup>61</sup>

Unatoč strahu od ustaškog terora ni povjerenje prema partizanima još uvijek nije bilo bezgranično jer su neke partizanske jedinice prilikom vojnih akcija učinile propuste koje narod nije dobro prihvatio i koji su bili pokazatelj nediscipline. Neki vojnici su tako, primjerice, u jednoj kući u Grabrovnici poderali djela braće Radića, drugi su skidali čizme seljacima govoreći im da su vojničke, zatim s seljacima uzeli konje i nisu ih vratili, uzimali su stvari u trgovini bez priznanice itd.<sup>62</sup>

Pomoćnik komesara Podravske partizanske brigade krajem listopada u svom izvješću navodi kako stanovništvo koje je živjelo na ustaškom teritoriju nije poznavalo ciljeve NOB-a pa je pod utjecajem propagande smatrano kako se partizani bore za komunizam, kralja Petra, itd.<sup>63</sup> Zato je predlagao održavanje mitinga na kojima bi se obrazložili ciljevi NOB-a i druge političke aktualnosti. Odmah nakon zauzimanja podravskih sela partiza-

59 HDA, 1827: Okružni komitet KPH Bjelovar, kutija 3, br. 4644. Kotarski komitet KPH – Okružnom komitetu KPH Bjelovar, 25. listopada 1944.

60 Isto.

61 Isto, br. 4660. OK KPH Bjelovar, 4. studenoga 1944.

62 Isto.

63 Isto, br. 4652. Štab Podravske partizanske brigade – Vojno-politički izvještaj pom. komesara Odreda, 27. listopada 1944.

ni su počeli s novom provedbom mobilizacije kako bi se što više omasovile njihove jedinice na tom području, koje je ranije kontrolirao režim NDH. Pomoćnik komesara Podravskog partizanskog odreda tako navodi da je odmah nakon zauzimanja prostora, uslijed ofenzive, provedena mobilizacija u kotaru Đurđevac, no ona zbog premještanja vojske prema Koprivnici, nije bila uspješna.<sup>64</sup> Kao primjer spominju se Podravske Sesvete u kojima se prijavilo malo ljudi pa komesar ističe kako se trebala provesti konfiskacija u nekoliko kuća kako bi se potaknula mobilizacija. U odgovoru Okružnog komiteta Bjelovar ističe se kako se ljudima mora pojašnjavati da se u NOB mora ići jer je to dužnost svakog sposobnog za vojsku.<sup>65</sup> Prema onima koji se nisu odazivali preporuča se postupiti tako da se razgovara s njihovim obiteljima i preko njih ih se pozove u vojsku. Ukoliko se mobilizirani i nakon toga ne jave u jedinicu, „...treba izabrati dvije tri familije onih koji su najviše neprijateljski raspoloženi, a sinovi im bježe ispred poziva, treba u zajednici sa komandom područja njihovu imovinu popisati i na temelju sutske odluke konfiskovati, a njih protjerati u uporišta.“<sup>66</sup> Na sastanku Okružnog komiteta, mjesec dana kasnije, određeno je kako se treba oštro postupiti s obiteljima iz kojih su bili regrutirani pripadnici neprijateljske vojske, a ako se ustanovi da su vojnici ilegalno posjećivali dom, ta obitelj je trebala biti protjerana u uporišta, sposobni na rad su trebali biti upućeni na prisilni rad, a njihova imovina konfiscirana.<sup>67</sup>

U Podravskim Sesvetama je prilikom mobilizacije u listopadu učinjena pogreška, jer je upućeno 230 poziva, a prvi dan se odazvalo 90 ljudi čime organizatori mobilizacije nisu bili zadovoljni pa su ljude poslali kućama. Međutim, drugi dan se odazvalo svega 27 mobiliziranih, što je za komitet bio pravi fijasko. Mnogo bjegunaca pred mobilizacijom bilo je i u Virju i Novigradu.<sup>68</sup> Nakon što su partizani ušli u Novigrad pokušali su provesti mobiliza-

ciju, no bezuspješno jer se vojska nakon slanja poziva povukla. Jedino se u Vlaislavu javilo svih 20 unovačenih mladića, dok u Novigradu polovica od 40 pozvanih u vojsku. Zato je komitet počeo provoditi konfiskaciju imovine pasu se neki bjegunci odmah javili u jedinice.<sup>69</sup>

Do druge polovice studenog situacija se po pitanju mobilizacije u većini općina popravila, a odaziv je bio vrlo dobar. U kotaru Đurđevac je tako na dan 23. studenoga na mobilizaciju ukupno pozvana 1.171 osoba, od kojih se u jedinice odazvalo njih 855, dok je 206 ljudi mobilizirano bez poziva. Unovačene osobe bile su iz sljedećih mjesta: Đurđevac, Severovci, Ferdinandovac, Kalinovac, Batinske, Šemovci, Hampovica, Virje, Molve i Podravske Sesvete.<sup>70</sup>

Dobrim dijelom zahvaljujući uspješnoj mobilizaciji tijekom jeseni 1944. godine, Podravski partizanski odred prerastao je u Podravsku brigadu *Mihovil Pavlek Miškina*. Nova brigada formirana je 18. studenoga 1944. godine u Đurđevcu, a ona je zajedno s brigadama *Braća Radić* i *Matija Gubec* postala dio 32. divizije Desetog korpusa NOV-a. Brigada *Mihovil Pavlek Miškina* nakon formiranja imala je 808 vojnika, na čelu s komandantom Alojzom Kovačićem i komesarom Stevom Lačanom. U narednim mjesecima brigada se borila na području Podravine, zapadne Slavonije i Moslavine, a sudjelovala je u završnim operacijama sve do kraja rata.<sup>71</sup>

## 7. Zaključno

Društveno-politička situacija na području Podravine u vrijeme Drugog svjetskog rata bila je izuzetno složena. U prvoj fazi rata obilježili su je formiranje koncentracijskog logora Danica, ustaški genocid nad Židovima i Romima te otvoreni progon srpskog stanovništva i svih neistomišljenika režima. Većinsko hrvatsko stanovništvo, mahom pristaše HSS-a, bilo je politički pasivno te se nije priklanjalo niti jednoj od zaraćenih strana. Vodeći HSS-ovci na koprivničkom području su nakon ubojstva najvećeg političkog autoriteta među naro-

64 Isto.

65 Isto, br. 4652. OK KPH Bjelovar – Pomoćniku polit. komesara Podravskog partizanskog odreda, 29. listopada 1944.

66 Isto.

67 Isto, br. 4678. Zaključci sa sastanka OK Bjelovar, 25. studenoga 1944.

68 Isto, br. 4660. OK KPH Bjelovar, 4. studenoga 1944.

69 Isto, br. 4644. Kotarski komitet KPH – Okružnom komitetu KPH Bjelovar, 25. listopada 1944.

70 Isto, br. 4674. KK Đurđevac – Okružnom komitetu KPH Bjelovar, 23. studenoga 1944.

71 VELAGIĆ, Savo.; Nav. dj., 48–49.



dom Mihovila Pavleka Miškine stali na stranu NOP-a, dok su na đurđevačkom području čelni HSS-ovci pomogli ustašama u formiranju jedinica Bijele garde. Jačanje partizana nakon kapitulacije Italije u rujnu 1943. godine doprinijelo je osvajanju Koprivnice i uspostavi „Podravske republike“.

Nakon velike ustaške akcije u veljači 1944. godine Podravina je ponovo došla u ruke ustaškog režima te na njeno područje dolaze jedinice „Crne legije“ predvođene Rafaelom Bobanom koje su tada počinile velike zločine nad stanovništvom. Nakon prvotnog šoka uslijed gubitka Podravine, snage NOP-a se oporavljaju na valu uspjeha saveznika na svim frontovima diljem Europe. Partizanska mobilizacija koja je dugo vremena u đurđevačkoj Podravini bila neuspješna zbog toga je, kao i zbog ustaških zločina, postala sve bolje organizirana. Podravci ranije nisu masovnije pristupiti partizanskim jedinicama jer nisu željeli u borbu na druge fronte (daleko od svoje kuće), a i dvojili su oko ciljeva komunista nakon rata, no formiranjem Podravnog odreda, mobilizacija u partizane na području Đurđevca postala je sve uspješnija. Trag ustaškog režima osjetio je narod đurđevačkog kraja u ljeto 1944. godine kad je sam Đurđevac, kao i okolna naselja, bolje utvrđen novim ustaškim postrojbama. S druge strane, podravski narod uz rijeku Dravu živio je pod kontrolom Bijele garde.

Podravski partizanski odred u ljeto 1944. godine zadavao je velike probleme jedinicama koje su se borile na strani režima NDH te se nametnuo kao zaštitnik Podravaca (bio je sastavljen od lokalnog stanovništva, za razliku od većine pripadnika ustaške Crne legije). Podravski partizanski odred je iz mjeseca u mjesec jačao te je nakon nove partizanske ofanzive u jesen 1944. godine prerastao u brigadu. Podravska brigada se u kasnijoj fazi rata nije borila isključivo u Podravini kako su seljaci očekivali, već i u drugim hrvatskim krajevima te je u završnoj fazi rata dala svoj doprinos pobjedi antifašističkih snaga. Iz udarne grupe, ova jedinica se od lipnja do studenog 1944. godine, dobrim dijelom, od mobiliziranih podravskih seljaka razvila u brigadu s više od 800 vojnika. Partizanska mobilizacija tijekom jeseni imala je uspjeha umnogome i zahvaljujući sve represivnijim postupcima komunista prema seljacima jer je neodazivanje

u vojsku bio čin koji je mogao imati negativne posljedice za cijelu obitelj – u krajnjim slučajevima mogao je dovesti do konfiskacije imovine i protjerivanja. S druge strane, ljudi su se radije odazivali partizanima kako ne bi bili mobilizirani od druge strane, koja je među širim masama bila omražena zbog zločina nad stanovništvom i koja je istovremeno bila na putu da izgubi u ratu.

## Summary

### War scene in Đurđevac's part of the River Drava Basin in mid 1944.

In February 1944, after the Partisan „River Drava Basin Republic“ was crashed, the Ustaše regime once again assumed control in the River Drava Basin. From that moment on the Partisan forces found itself in a several months long defensive, which was then gradually annulated by the news of ally victories on the fronts all over the world. In July 1944 the Ustaše troops additionally fortified major settlements in the Đurđevac's part of the River Drava Basin and carried out repression over the local population. In the summer of 1944, the River Drava Basin Partisan detachment, which was as a striking group formed in July 1944 and by November transformed into a brigade named Mihovil Pavlek Miškina, offered resistance on that area. At that time, with changing success, both armies conducted mobilisation on the territory of the River Drava Basin, with the addition that the peasants tended to avoid the draft on both sides. In the fall of 1944 the Partisan mobilisation had success due to the fact that by that time most of the River Drava Basin territory was under their control. But, that mobilisation was marked by repressive methods of the Party and the awareness of the people who thought that it was better to join the side which was winning the war than to wait to be mobilised by the Ustaše regime.

## Literatura

- DESPOT, Zvonimir: *Vrijeme zločina*. Zagreb, Slavonski Brod: Hrvatski institut za povijest, Hrvatski institut za povijest podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, 2007., 164–166.
- DIZDAR, Zdravko: *Pregled razvitka NOP-a u Podravini 1944. godine.* // Podravski zbornik 10 (ur. Franjo Horvatić), Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 1984., 5–7.
- DOBRILA, Ante Pepo: *Prilozi za povijest NOB-a koprivničkog kraja od 1941. do 1944. godine*. Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 1983., 167–169.
- VELAGIĆ, Savo: *Ratne operacije u Podravini (rujan - listopad 1944.)*. // Podravski zbornik 10 (ur. Franjo Horvatić), Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 1984., 37–38.

## Izvori

- Državni arhiv Bjelovar (DABJ), Fond 20: Velika župa Bilogora.
- Hrvatski državni arhiv (HDA), Fond 1827: Okružni komitet KPH Bjelovar i 01.1491: OZNA
- ŽUKINA, Pavle et al.: *Građa za povijest Narodnooslobodilačke borbe i socijalističke revolucije u Sjeverozapadnoj Hrvatskoj*, knjige VIII i X. Zagreb: Savjet za izdavanje „Građe za povijest NOP-a i socijalističke revolucije u sjeverozapadnoj Hrvatskoj 1941. – 1945.“, 1988. – 1989.